

work and their basic work regulations. The main objectives of school psychologists include provision of psychological assistance to teachers and students who have difficulties in developing social norms of their behavior in the educational space as well as giving secondary school principals' managerial and organizational counseling. The main attention is paid to the giving psychological support for teachers in the context of secondary socialization. The author reveals the role of socio-psychological support for the teaching staff in the context of their socialization (secondary socialization) in the conditions of social changes and school reform in Ukraine. The author makes a conclusion about the necessity of school psychologists' special training in teacher and school administration organizational and managerial counseling.

Keywords: *socialization, secondary socialization, personality, educational interaction, organizational culture, organization, professional activities, school psychologist.*

Відомості про автора

Горбань Галина Олександрівна, доктор психологічних наук, доцент, професор кафедри психології Запорізького національного університету, м. Запоріжжя, Україна.

Gorban, Galyna Olexandrivna, Doctor of Psychological Sciences, Docent, Professor department of Psychology, Zaporizhzhia National University, Zaporizhzhya, Ukraine.

E-mail: ggalina.ua@gmail.com

Отримано 6 листопада 2017 р.
Рецензовано 13 листопада 2017 р.
Прийнято 20 листопада 2017 р.

УДК 316.6

Дембицька Н.М.

МОТИВУЮЧІ ПРАКТИКИ ДЛЯ БАТЬКІВ ЯК АГЕНТІВ ЕКОНОМІЧНОЇ СОЦІАЛІЗАЦІЇ ШКОЛЯРІВ

Дембицька Н.М. Мотивуючі практики для батьків як агентів економічної соціалізації школярів. Стаття присвячена описові результатів апробації методичної розробки «Ярмарок ідей із виховання успішного господаря для зацікавлених батьків», призначеної для розвитку психологічної готовності батьків бути агентами економічної соціалізації дітей шкільного віку. Обґрунтовано інтерсуб'єктний і системний підходи як теоретико-методологічну основу даної методичної розробки. Ярмарок визначено і описано як соціокультурну практику, основні смисли якої вкорінені в економічній культурі українців. Показано дизайн заходів, висвітлено особливості проведення та представлено результати оцінки їхньої ефективності учасниками.

Ключові слова: *економічна культура молоді, економічна соціалізація, соціально-психологічне забезпечення економічної соціалізації особистості, особистість школяра, агент економічної соціалізації, соціалізуючий простір, соціокультурна практика, ярмарок.*

Дембицкая Н.Н. Мотивирующие практики для родителей как агентов экономической социализации школьников. Статья посвящена описанию результатов апробации методической разработки «Ярмарка идей по воспитанию успешного хозяина для заинтересованных родителей», предназначенной для развития психологической готовности родителей быть агентами экономической социализации детей школьного возраста. Обоснованы системные и интерсубъектные теоретико-методологические основания данной методической разработки. Ярмарка определена и описана как социокультурная практика,

основные смыслы которой укоренились в экономической культуре украинцев. Показан дизайн мероприятий, освещены особенности проведения и представлены результаты оценки их эффективности участниками.

Ключевые слова: *экономическая культура молодежи, экономическая социализация, социально-психологическое обеспечение экономической социализации личности, личность школьника, агент экономической социализации, социализирующее пространство, социокультурная практика, ярмарка.*

Постановка проблеми. Економічні реалії в Україні вимагають від особистості молоді людини тих економіко-психологічних якостей, які б забезпечували їй гармонійне включення в економічні відносини. Отже, питання формування економічної культури молоді набуває особливої актуальності в умовах хронічно реформованої та кризової економіки країни.

Поза спеціально організованими заходами з соціалізуючого впливу навряд чи можна говорити про системний і цілеспрямований характер цього процесу на етапі дотрудової соціалізації. Ми вважаємо, що активна позиція батьків як потенційних агентів соціалізації своїх дітей є одним із вирішальних його чинників. Спонукаючи до активної участі батьків у формуванні в дітей не тільки споживчої, а й підприємницької, фінансової, монетарної, податкової, інвестиційної, благодійницької культури покликані наші методичні розробки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Одним із важливих напрямків наукового пошуку в галузі економічної соціалізації українців в умовах кризового суспільства є розробка психологічних засобів цілеспрямованого забезпечення успішності цього процесу в учнівській молоді. Його основу становить існуючий у психологічній науці доробок з питань концептуального розуміння економічної соціалізації особистості [1; 6; 7; 9; 13], психологічних детермінант цього процесу [2; 3; 5; 9; 13; 14], вікових особливостей різних стадій соціалізації [1; 4; 13], психологічних умов, засобів, технологій організації соціалізуючого впливу [4; 9; 11], підтримки і розвитку надситуативної активності особистості, становлення її суб'єктності [13–16], в тому числі в економічній сфері.

Попри цей науковий доробок, недостатньо вивченим залишається питання підготовки дорослих (батьків, педагогів, шкільних психологів) свідомо і цілеспрямовано організовувати соціалізуючий простір, який би опосередковував розвиток економічної суб'єктності дитини.

Метою статті є представлення результатів апробації методичної розробки, спрямованої на психологічну підготовку батьків як агентів економічної соціалізації дітей шкільного віку.

Виклад основного матеріалу та результатів дослідження. Аналіз останніх публікацій з проблеми свідчить про відсутність у психологічній практиці акценту на залученні дорослих до справи розвитку економічної культури дітей, зокрема шкільного віку. Відповідальність за цю роботу найчастіше покладається на педагогів, рідко – на шкільних психологів. Поміж тим, ми провадимо ідею щодо організації системи соціалізуючих впливів на особистість дитини, зокрема щодо вибудови шкільного/позашкільного освітнього простору за принципами соціально-психологічного простору особистості, який органічно опосередковує становлення і апробацію економічного досвіду дитини.

Основним інструментом соціалізуючого впливу вважаємо інтеріндивідні, суб'єкт-суб'єктні форми економічних практик [9; 14]. У нашому випадку йдеться про ярмаркування як такий тип активності спільноти, що інтегрований у сучасну культуру взаємин привласнення-відчуження, користування, розпорядження, володіння економічними благами. Тобто наші зусилля спрямовані на опис даної методичної розробки не просто як мотивуючої акції для батьків. Це наближення до ярмаркування як до культурного явища. Йдеться про те, щоб розглянути ярмаркування не стільки як мотивуючий тренінг для дорослих, але як практику, основні смисли якої вкорінені в економічній культурі українців. Ярмарок, давно ставши традиційним способом економічної діяльності, є фоновою економічною практикою українців. Його основними ознаками з часів Стародавньої Греції є публічність, регулярність, масштабність, прив'язаність до одного місця, святковість, оптовий характер. Однак ярмарок

соціалізуючих ідей для батьків пропонується не як рутинна, а як креативна мотивуюча практика. Вона розроблена як форма взаємодії дорослих у публічному просторі освітнього закладу з приводу розвитку дітей; охоплює велику кількість учасників, ініціює публічне обговорення проблем цілеспрямованого впливу на дитину і концентрується навколо бажаної моделі соціалізованої дитини як спільно значущої норми. У такій масовій акції народжується інтуїтивне розуміння спільнотою дорослих того, як саме слід осмислювати цілеспрямований вплив на особистість дитини, орієнтуючись при цьому на певні правила, інструкції. Регулярно практикуване, ярмаркування може перетворюватись на спосіб забезпечення соціального порядку, зокрема, відносин у школі: «вчителі-батьки», «психологічна служба – батьки», «батьки – діти» тощо.

У той же час ярмарок запропонований до апробування в психолого-педагогічній діяльності як креативний спосіб «самовиробляння» [11] дорослих як суб'єктів впливу на дітей. Вважаємо, що пропонуване ярмаркування є доцільним для соціалізації самих дорослих способом виходу за межі шкільної і сімейної повсякденності у спілкуванні з дітьми. Це прорив від стереотипних форм напучування і навчання (наприклад, як бути споживачем товарів чи послуг) до нових, ризикованих, несподіваних форм взаємин з дітьми. Це багато в чому практика конструктивна [11, 19], спрямована на перетворення освітнього простору на соціалізуючий, в якому органічно формується особистість дитини – майбутнього успішного суб'єкта економіки. Тож саме на підвищення вмотивованості батьків розвивати у себе здатності агентів соціалізації дітей спрямована наша методична розробка.

«Ярмарок ідей із виховання успішного господаря для зацікавлених батьків» вперше був апробований 11 листопада 2013 року в спеціалізованій школі № 329 «Логос» м. Києва. Захід організований у межах розробленого нами проекту з розвитку економічної культури школярів «Школа успішного господаря». **Метою** ярмаркування стало підвищення вмотивованості батьків дітей шкільного віку бути суб'єктами формування економічної культури дітей. **Завданнями** були: 1) інформувати батьківську спільноту загальноосвітнього закладу освіти про започаткування заходів, спрямованих на розвиток економічної культури учнів; 2) сприяти усвідомленню батьками необхідності розвитку дитини як економічно культурної людини; 3) вмотивувати батьків брати участь у заходах по запобіганню ризикованим формам економічної поведінки серед школярів.

Загальна структура заходу розроблена, одного боку, за класичною схемою будь-якого соціально-психологічного тренінгу [8], з іншого – згідно з ідеями про структуру ярмарку як масового заходу, як торгу, місця для публічного оптового обміну, в нашому випадку, ідеями.

Ярмаркові передують ретельний **підготовчий етап** («підторгжя» – торгівля ідеями напередодні ярмарку), призначений для інформування дорослої спільноти загальноосвітнього закладу про започаткування проекту з розвитку економічної культури учнів школи. Оголошено запрошення батьків до співпраці з шкільною психологічною службою. В результаті міні-виступів психологів складено списки учасників першого циклу семінарів-тренінгів від кожного класу.

З метою найбільш широкого інформування батьківської спільноти про програму і сутність проекту на **основному етапі** (під час «торгу») було запропоновано провести одночасно кілька ярмаркових майстерень (за різними проблемними напрямками, але об'єднаних однією темою (виховання дитини як успішного господаря) і формою (ярмарок соціалізуючих ідей)). Організація роботи ярмаркових тематичних підрозділів, проблемних груп-майстерень – за спільною схемою: вступний етап, створення працездатності групи, етап лабілізації, конструктивний етап та підсумковий етап

Майстерня 1. «Ризиковані форми економічної поведінки дитини». Примітним в організації ярмаркових майстерень було те, що їхні початкові етапи (вступний, створення працездатності групи) були ідентичними, що спрощувало підготовку та ведення. Так, *на вступному етапі* цієї та інших майстерень відбувалось знайомство учасників один з одним та ведучим, оголошення мети майстерні, обговорення правил взаємодії в групі, очікування

учасників. *На етапі створення працездатності групи* проводилась традиційна групова вправа на підняття енергії в групі. Окремо спланованими для кожної з майстерень були наступні заходи *на етапі лабіалізації*. Так, у рамках даної майстерні ведучий ініціював і фасилітував: 1) роботу 5-ти міні-груп, спрямовану на осмислення того, що таке борг, крадіжка, азартні ігри і тоталізатори, шахрайство та відкрите вимагання грошей серед дітей (збір і узагальнення асоціацій на відповідні слова-стимули від кожної групи); 2) групову дискусію щодо осмислення спільних для усіх видів активності рис, характеристик, які зумовлюють їх ризикований характер. *Конструктивний етап* передбачав поетапне дослідження в міні-групах: 1) причин виникнення, 2) прояву окремої форми поведінки серед учнів, способів її запобігання та 3) з'ясування попереднього плану дій батьків та вчителів з профілактики названих ризикованих форм економічної поведінки дітей. *Підсумковий етап*: з'ясування міри вмотивованості батьків брати участь у профілактиці, запобіганні ризикованим формам економічної поведінки своїх дітей: індивідуальне «зважування» своєї готовності брати участь у реалізації планів за шкалою від 1 до 10 балів, а також складання списків виконавців намічених планів.

Майстерня 2. «Гроші в дитячій кишені – журавель чи синиця в жмені?». *На етапі лабіалізації* в ході групової дискусії з'ясовувалось, чи потрібні дитині кишенькові гроші. На цій основі учасники розподілились на дві міні-групи, які віднаходили аргументи і контраргументи: гроші – це добро чи зло для дитини. *На конструктивному етапі* учасники грали в ділову гру «Основні мої потреби в дитинстві», в ході якої на основі осмислення свого дитячого досвіду та досвіду спілкування зі своїми дітьми з'ясовувалось місце грошей в ієрархії дитячих потреб, їх роль у становленні особистості як активного учасника ринкових відносин. Була підготовлена «пам'ятка для батьків» учнів різного віку щодо підтримки монетарних потреб дитини, розміри та форми відповідно до віку дитини. *На підсумковому етапі* з'ясовувалась міра вмотивованості батьків брати участь у реалізації пам'ятки: індивідуальне «зважування» своєї готовності за шкалою від 1 до 10 балів, а також складання індивідуальних планів щодо реалізації пам'ятки.

Майстерня 3. «Від дитячої забави до відповідальної справи: підписуємо хартію розподілу домашніх обов'язків». *На етапі лабіалізації* з'ясовувались уміння дорослих організувати сімейні справи згідно з існуючими потребами та наміченими планами. *На конструктивному етапі* проводилась гра «Підписання хартії про розподіл обов'язків між членами сім'ї». Сутність гри: учасники розподілялись на групи-сім'ї, в яких розподілялись ролі батьків та дітей. Кожна «сім'я» складала детальний список сімейних справ на тиждень та розподіляла їх між членами сім'ї як обов'язкові до виконання протягом тижня. Таким чином, утворювалось кілька наборів таких обов'язків, відповідно до кількості членів сім'ї. Після цього у колі сім'ї почергово з кожного набору кожен обов'язок «зважувався» у балах від 1 до 100, де за 100 балів приймається вага усього списку сімейних обов'язків. Процедура «зважування» тривала доти, поки на столі не залишалось жодного незваженого обов'язку. *Підсумковий етап* передбачав підписання кожним з членів сім'ї хартій про виконання обов'язків, які вони виконують щотижнево в сім'ї. Наприкінці гри учасники отримали рекомендацію не порушувати принципів демократії і діалогізму в її проведенні, а також апелювання до підписаних хартій у разі відмови виконувати взяті на себе зобов'язання кимось із членів сім'ї (зокрема – дітьми).

Майстерня 4. «Від дитячої суверенності до економічної незалежності». *На етапі лабіалізації* учасники з випадковим принципом були розподілені у 3 міні-групи по 3–4 учасники, в яких ролі розподілялись так: дорослий, дитина, спостерігач(і). Кожен «дорослий» отримав інструкцію наполягати на певних діях «дитини», згідно з чим порушувались у першій групі – права дитини на власний простір, територію; у другій групі – на власний вибір, з ким дружити/не дружити; у третій – на власні гастрономічні вподобання. Суть гри полягала в тому, що обговорювалась конфліктна ситуація, коли позиції дорослого члена сім'ї та дитини були протилежними, а дійти єдиної точки зору необхідно. «Дорослий» повинен переконати «дитину» у своїй правоті, знайти правильні аргументи на свою користь. «Дитина» мала відстоювати свою думку у спілкуванні з «дорослим». Гра вважалась завершеною, якщо усі сторони сходились у спільному рішенні. «Спостерігач» мав фіксувати факт «перемоги» позиції «дорослого» чи

«дитини» і час, який пішов на це. Особливо наголошувалось на тому, щоб кожен з учасників відмічав свої почуття, переживання, які супроводжували їх під час гри, а також якими були наміри уникнути небажаних переживань. Наступним етапом було перевірити, якою мірою тиск «дорослого», його ігнорування прав і свобод «дитини» вплинув на здатність «дитини» приймати дорослі рішення. З цією метою було створено 2 групи: «дорослих» і «дітей» з тих учасників, хто виконував відповідні ролі на попередньому етапі. Кожна група змагалась з іншою у тому, хто з них першим вирішить ділове завдання. Як результат виявилось, що беззаперечною була перемога групи «дорослих», в той час як в групі «дітей» було три різних рішення, і всі неправильні.

Конструктивним етапом передбачалось осмислення отриманого досвіду фрустрації потреби дитини у особистій власності (у території, у власних речах, смаках, соціальних контактах тощо) і впливу цього факту на розвиток приватності дитини, її суверенності та на формування функції, притаманної зрілій особистості, – уміння приймати оптимальне рішення у проблемній життєвій ситуації, спираючись на власні інтенції. З'ясовувались також шляхи підтримки «Я» дитини, сприяння розвитку її суверенності та самостійності у прийнятті зважених рішень. *На підсумковому етапі* всі учасники готували «пам'ятку для батьків» щодо підтримки суверенності і приватності дитини, а також «зважували» свою готовність приділяти особливу увагу приватності дитини.

Майстерня 5. «Праця неповнолітніх: усі «за» та «проти». Диспут-студія для батьків». *На етапі лабілізації* учасники групи добровільно розподілялись у дві групи: ті, хто підтримує/не підтримує ідею права дитини на працю. Кожна група 3 хвилини готувала аргументи на користь своєї тези щодо дитячої праці. Потім у ході гри «Шнуровка» обидві групи обмінювались аргументами. Виграла група, яка знайшла більшу кількість аргументів: це були аргументи на користь праці учнівської молоді. Основний висновок гри: учні мають отримувати досвід оплачуваної праці, але за певних умов. Умови дитячої праці обговорювались на *конструктивному етапі* майстерні: в ході міні-лекції учасники були ознайомлені з положеннями Кодексу законів України про працю, які стосуються праці неповнолітніх. Після чого було складено: 1) перелік умов, за яких батьки згодні підтримувати матеріально своїх дітей, в тому числі їхню працю, або підтримувати їх прагнення найманої праці деінде; 2) перелік заходів щодо запобігання работоргівлі та експлуатації дитячої праці.

Заключний етап заходу, або розторжжя, проводився як презентація напрацювань кожного з творчих напрямів ярмарку на спільному засіданні учасників усіх майстерень. Основним завданням цього етапу було ознайомлення з доробком кожної з груп та мотивування усіх учасників проінформувати про це більш широку батьківську спільноту (на подальших батьківських зборах).

Ефективність заходу «Ярмарок ідей із виховання успішного господаря для зацікавлених батьків» оцінювалась у двох форматах: 1) за результатами «зважування» готовності учасників діяти відповідно до прийнятих в ході майстерні зобов'язань; 2) за результатами анкетування, проведеного після заходу. Після зіставлення результатів «зважування» вмотивованості батьків брати участь у подальших заходах (згідно з тематикою майстерні) виявлено, що від 86% (майстерня №5) до 100% (інші майстерні) учасників демонструють готовність діяти як агенти економічної соціалізації учнів від 6 до 10 балів (рівень оптимальної вмотивованості). За результатами опитування, проведеного після ярмарку, батьки цілковито (97% опитаних) усвідомлюють необхідність обговорювати зі своїми дітьми питання, озвучені на цьому заході, та відчувають потребу (99%) в економічному вихованні дітей у школі. Підкреслено важливість подібних заходів для учасників: переважна більшість (90%) батьків висловила потребу брати участь у подібних заходах у майбутньому. Актуальними для більш глибокого обговорення були питання: раціонального харчування дітей, оперування грішми, моралі в економічній діяльності та виховання економічної суб'єктності у школярів.

Висновки. Підсумовуючи сказане, зазначимо, що батьківська спільнота загальноосвітнього закладу має великий соціалізуючий потенціал для розвитку економічної

культури учнів в якості дієвих агентів соціалізуючого впливу на своїх дітей. Запропонована практика ярмаркування виявилась ефективною у справі мотивування батьківської спільноти до активнішої участі у розвитку економічної культури школярів.

Перспективою подальших досліджень може бути методична розробка повноцінних соціально-психологічних тренінгів для батьків принаймні за показаними в статті напрямками їхньої психологічної підготовки як агентів економічної соціалізації учнівської молоді.

Список використаних джерел

1. Авер'янова Г.М. Особливості соціалізації молоді в умовах трансформації суспільства / Г.М. Авер'янова, Н.М. Дембицька, В.В. Москаленко. – К. : ППП, 2005. – 323 с.
2. Большунова Н.Я. Условия и средства развития субъектности / Н.Я. Большунова // Общая теория смысла, психологические концепции смыслообразования. Смыслодидактика : хрестоматия / [сост. И.В. Абакумов, П.Н. Ермаков, И.А. Рудакова]. – М. : КРЕДО, 2013. – С. 124–133.
3. Бояринцева А.В. Психологические проблемы экономической социализации / А.В. Бояринцева // Педагогика. – 1994. – № 4. – С. 12–18.
4. Дети и деньги. Что разрешать, что запрещать, к чему готовиться. – СПб. : Питер, 2010. – 208 с.
5. Журавлев А.Л. Экономическое самоопределение: теория и эмпирические исследования / А.Л. Журавлев, А.Б. Купрейченко. – М. : Институт психологии РАН, 2007. – 480 с.
6. Карнышев А.Д. Психология собственности как область исследований в экономической психологии / А.Д. Карнышев // Проблемы экономической психологии. – Т. 1 / [отв. ред. А.Л. Журавлев, А.Б. Купрейченко]. – М. : Институт психологии РАН, 2004. – С. 139–166.
7. Китов А.И. Личность и группа в системе отношений собственности / А.И. Китов // Проблемы экономической психологии. – М. : ИП РАН, 2004. – Т. 1. – С. 109–138.
8. Лебедева Н.М. Организационное консультирование: гештальт-подход / Н.М. Лебедева, А.А. Лебедева. – СПб. : Речь, 2009. – 256 с.
9. Москаленко В.В. Соціалізація особистості : монографія / В.В. Москаленко. – К. : Фенікс, 2013. – 540 с.
10. Позняков В.П. Структура и динамика экономического сознания субъекта / В.П. Позняков // Философские проблемы современной психологии. – М. : Институт психологии РАН, 2009. – С. 171–175.
11. Психологічні практики конструювання життя в умовах постмодерної соціальності : монографія / Т.М. Титаренко, О.М. Кочубейник, К.О. Черемних ; Національна академія педагогічних наук України, Інститут соціальної та політичної психології. – К. : Міленіум, 2014. – 206 с.
12. Семенов М.Ю. Особенности отношения к деньгам людей с разным уровнем личностной зрелости : дисс. ... канд. психол. наук / М. Ю. Семенов. – Ярославль, 2004. – 178 с.
13. Соціально-психологічні закономірності становлення економічної культури молоді : монографія / В.В. Москаленко, О.В. Лавренко, Н.М. Дембицька, І.К. Зубіашвілі [та ін.] ; за ред. В.В. Москаленко. – К. : Педагогічна думка, 2015. – 405 с.
14. Соціально-психологічні проблеми становлення суб'єкта економічної соціалізації : монографія / Т.В. Говорун, Н.М. Дембицька, І.К. Зубіашвілі, Л.М. Карамушка, О.В. Лавренко, О.О. Міщенко, В.В. Москаленко, Ю.Ж. Шайгородский / [відп. ред. В.В. Москаленко]. – Кіровоград. 2012. – 205 с.
15. Татенко В.О. Соціальна психологія впливу : монографія / В.О.Татенко. –К. : Міленіум, 2008. – 216 с.
16. Хащенко Т.Г. Экономическая субъектность личности агрария как предиктор его экономической активности / Т.Г. Хащенко // Современные исследования социальных проблем. – 2015. – Вып. № 7 (51). – С. 369–385 [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://cyberleninka.ru/article/n/ekonomicheskaya-subektnost-lichnosti-agrariya-kak-prediktor-ego-ekonomicheskoy-aktivnosti#ixzz4geUAvQe0>

Spysok vykorystanykh dzherel

1. Aver"yanova N.M. Osoblyvosti sotsializatsiyi molodi v umovakh transformatsiyi suspil'stva / N.M. Aver"yanova, N.M. Dembyts'ka, V.V. Moskalenko. – K. : PPP, 2005. – 323 s.
2. Bol'shunova N.Ja. Uslovija i sredstva razvitija subjektnosti / N.Ja. Bol'shunova // Obshhaja teorija smysla, psihologicheskie koncepcii smysloobrazovanija. Smyslodidaktika : hrestomatija / [sost. I.V. Abakumov, P.N. Ermakov, I.A. Rudakova]. – M. : KREDO, 2013. – S. 124–133.
3. Bojarinceva A.V. Psihologicheskie problemy jekonomicheskoy socializacii / A.V. Bojarinceva // Pedagogika. – 1994. – № 4. – S. 12–18.
4. Deti i den'gi. Chto razreshat', chto zapreshhat', k chemu gotovit'–sja. – SPb. : Piter, 2010. – 208 s.
5. Zhuravlev A.L. Jekonomicheskoe samoopredelenie: teorija i jempiricheskie issledovanija / A.L. Zhuravlev, A.B. Kuprejchenko. – M. : Institut psihologii RAN, 2007. – 480 s.
6. Karnyshev A.D. Psihologija sobstvennosti kak oblast' issledovanij v jekonomicheskoy psihologii / A.D. Karnyshev // Problemy jekonomicheskoy psihologii. – T. 1 / [otv. red. A.L. Zhuravl'jov, A B. Kuprejchenko]. – M. : Institut psihologii RAN, 2004. – S. 139–166.

7. Kitov A.I. Lichnost' i grupa v sisteme otnoshenij sobstvennosti / A.I. Kitov // Problemy jekonomicheskoy psihologii. – M. : IP RAN, 2004. – T. 1. – S.109–138.
8. Lebedeva N.M. Organizacionnoe konsul'tirovanie: geshtal't-podhod / N.M. Lebedeva, A.A. Lebedeva. – SPb. : Rech', 2009. – 256 s.
9. Moskalenko V.V. Sotsializatsiya osobystosti : monohrafiya / V.V. Moskalenko. – K. : Feniks, 2013. – 540 s.
10. Poznjakov V.P. Struktura i dinamika jekonomicheskogo soznaniya sub#ekta / V.P. Poznjakov // Filosofskie problemy sovremennoj psihologii. – M. : Institut psihologii RAN, 2009. – S. 171–175.
11. Psykholohichni praktyky konstruyuvannya zhyttya v umovakh postmodernoyi sotsial'nosti : monohrafiya / T.M. Tytarenko, O.M. Kochubeynyk, K.O. Cheremnykh ; Natsional'na akademiya pedahohichnykh nauk Ukrayiny, Instytut sotsial'noyi ta politychnoyi psykholohiyi. – K. : Milenium, 2014. – 206 s.
12. Semenov M.Ju. Osobennosti otnoshenija k den'gam ljudej s raznym urovnem lichnostnoj zrelosti : diss. ... kand. psihol. nauk / M. Ju. Semenov. – Jaroslavl', 2004. – 178 s.
13. Sotsial'no-psykholohichni zakonomirnosti stanovlennya ekonomichnoyi kul'tury molodi : monohrafiya / V.V. Moskalenko, O.V. Lavrenko, N.M. Dembyts'ka, I.K. Zubiashvili [ta in.] ; za red. V.V. Moskalenko. – K. : Pedahohichna dumka, 2015. – 405 s.
14. Sotsial'no-psykholohichni problemy stanovlennya sub"yekta ekonomichnoyi sotsializatsiyi : monohrafiya / T.V. Hovorun, N.M. Dembyts'ka, I.K. Zubiashvili, L.M. Karamushka, O.V. Lavrenko, O.O. Mishchenko, V.V. Moskalenko, Yu.Zh. Shayhorodskyy / [vidp. red. V.V. Moskalenko]. – Kirovohrad. 2012. – 205 s.
15. Tatenko V.O. Sotsial'na psykholohiya vplyvu : monohrafiya / V.O. Tatenko. – K. : Milenium, 2008. – 216 s.
16. Hashhenko T.G. Jekonomicheskaja sub#ektnost' lichnosti agrarija kak prediktor ego jekonomicheskoy aktivnosti / T.G. Hashhenko // Sovremennye issledovanija social'nyh problem. – 2015. – Vyp. № 7 (51). – S. 369–385 [Elektronnyj resurs]. – Rezhym dostupu : <http://cyberleninka.ru/article/n/ekonomicheskaya-subektnost-lichnosti-agrariya-kak-prediktor-ego-ekonomicheskoy-aktivnosti#ixzz4geUAvQe0>

Dembytska, N.M. Motivating practices for parents as agents of schoolchildren's economic socialization. The secondary schoolchildren parents as effective agents of socializing influence on their children have a great socializing potential for the development of schoolchildren's economic culture. But parents' socializing function requires them to be psychologically ready and motivated for performing it. The proposed practice of holding fairs proved to be effective in motivating schoolchildren's parents to promote their children's economic culture, privacy and sovereignty as key prerequisites for children's becoming mature agents of informed economic decision-making. The fair is not only a motivational training for adults, but a practice whose main objectives are rooted in the economic culture of Ukrainians, because it is a socio-economic activity that is integrated into the modern culture of appropriation-dispossession, use and possession of economic benefits. The fair features publicity, scale, attachment to one place, festivity, wholesale character, which are observed at the socializing parents' ideas fair. The author describes the general design of the event as well as the motivational character of each of its stages. The motivating practices used at "The Successful Managers' Education Ideas Fair for Interested Parents" have proved to be effective in developing parents' readiness to act as agents of schoolchildren's economic socialization. The promising areas of parents' training as agents of schoolchildren's economic culture include the development of schoolchildren's rational consumption skills, schoolchildren's effective inclusion in monetary relations, and development of schoolchildren's economic agency.

Keywords: youth economic culture, economic socialization, socio-psychological provision of personal economic socialization, schoolchild's personality, economic socialization agent, socializing space, socio-cultural practice, fair.

Відомості про автора

Дембицька Наталія Миколаївна, провідний науковий співробітник лабораторії організаційної та соціальної психології Інституту психології імені Г.С.Костюка НАПН України, кандидат психологічних наук, старший науковий співробітник, м. Київ, Україна.

Dembytska, Nataliia Mykolaivna, PhD, Leader Research Fellow, Laboratory of organizational and social psychology, Leader Research Fellow, Institute of Psychology named by G.S. Kostyuk of the National Academy of Pedagogical Sciences, Senior Research Fellow, Kyiv, Ukraine.

E-mail: natalyde@ukr.net

Отримано 9 жовтня 2017 р.
Рецензовано 19 жовтня 2017 р.
Прийнято 20 жовтня 2017 р.